

STRUCTURA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI ISTORIEI LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

DE

IOAN AUREL POP

Înfăptuirea unității statale depline în anul 1918 avea să marcheze în curînd și pe tărîmul vieții academice și universitare întregirii necesare și lărgiri remarcabile de orizonturi, prin întemeierea la Cluj a celei dintîi instituții de învățămînt superior laic românesc din Transilvania — Universitatea numită simbolic „a Daciei Superioare”. Noua universitate, prin valorile spirituale reunite la Facultatea de litere și filosofie, urma să îmbogățească și peisajul istoriografic românesc¹, statornicind concomitent fertile sugestii pentru studiul disciplinei istorice. Asemenea specială atenție acordată istoriei s-a datorat nu numai unui legitim interes științific, de cunoaștere a trecutului, interes completat cu multiple rosturi educativ-patriotice, ci și unui motiv subiectiv : un mare ctitor spiritual și material al Universității, care a deschis oficial cursurile cu esul etico-filosofic, devenit testament, „*Datoria vieții noastre*, este istoricul savant Vasile Pârvan. Profesiunea de credință a *Almei Mater Napocensis* era, în viziunea eruditului specialist și om de cultură, „spiritualizarea vieții marelui organism social-politic și cultural-creator care e națiunea”². Printr-o astfel de menire, învățămîntul istoric se cuvenea să-și asume la Cluj responsabilități de prim ordin. De aceea, în organizarea acestui învățămînt s-a ținut seamă de cîteva considerente și împrejurări : necesitatea modernizării studiului istoriei, în acord cu noile exigențe afirmate în lume, cuprinderea prin studiu a tuturor marilor teme de istoria universală și națională într-un sistem unitar, după o temeinică dispunere cronologică și spațială, cultivarea interesului fiecărui student pentru trecutul zonei natale și accentul special pe istoria Transilvaniei (integrate istoriei generale a românilor) — nu din regionalism îngust, ci din cauza condițiilor mai bune de cercetare³ — , studiul filologiei clasice și al științelor auxiliare ale istoriei, atenția deosebită acordată „mai ales materialului uman căruia i se împărtășesc cunoștințele și învățămintele trecutului” (după mărturia lui Ioan Lupăș)⁴ etc.

¹ P. Teodor, *Evoluția gîndirii istorice românești*, Edit. Dacia, Cluj, 1970, p. XLVI.

² Apud St. Pascu, *Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj*, Cluj, Edit. Dacia, 19, p. 18—19.

³ St. Pascu, *op. cit.*, p. 22.

⁴ *Anuarul Universității „Regele Ferdinand I” din Cluj pe anul școlar 1938—1939*, Cluj, 1940, p. 30.

Pornindu-se de la asemenea linii directoare și avându-se în vedere, ca model, organizarea universităților germane⁵, la Cluj, în cadrul Facultății de litere și filosofie s-a înființat și secția de istorie, care-și va desfășura activitatea structurată pe catedre, seminarii și institute integrate complet Universității. Catedrele, în număr de nouă și avînd uneori drept completare cite o conferință sau docentură, erau următoarele: 1. Istoria antică; 2. Arheologia cu o conferință de Epigrafie și antichități greco-romane; 3. Istoria universală (medie, modernă și contemporană) cu o conferință (din 1925) de Istorie medievală cu specială privire asupra migrației popoarelor; 4. Istoria veche a românilor; 5. Istoria nouă a românilor; 6. Bizantinologia; 7. Istoria popoarelor sud-est europene (cu diplomația slavo-română); 8. Istoria generală a artelor; 9. Etnografie și folclor. Fiecare catedră avea seminarul corespunzător, la care s-au adăugat Institutul de istorie națională, apoi Institutul de studii clasice cu Muzeul arheologic, Institutul de istorie universală și Muzeul etnografic. Institutele erau încadrate, din punct de vedere organizatoric și al activității didactico-științifice, Facultății de litere și filosofie⁶. Rostul institutelor era deosebit de important, după aprecierea lui Sextil Pușcariu, cel dintîi rector al Universității: „Caracterul românesc al Universității cere ca studiului limbii, literaturii și istoriei române să se dea o atenție deosebită și, deci, să se creeze pentru aceste studii institute speciale”⁷. Tot Sextil Pușcariu prevedea că Institutul de istoria românilor și Muzeul limbii române (creat și el în cadrul Facultății de litere și filosofie) „vor continua în provincia care a dat pe Samuil Micu, Petru Maior, Gh. Șincai, Timoteiu Cipariu și Gh. Barițiu buna tradiție a studiilor de limbă și istorie națională”⁸.

În cadrul Universității din Cluj în epoca interbelică s-a studiat deopotrivă istoria românilor și istoria universală, precum și integrarea istoriei românești în istoria universală, alături de principalele metode și mijloace de investigare a trecutului (științele auxiliare). Istoria românilor s-a studiat mai ales în cadrul celor două catedre cu acest nume, dar, parțial, și în cadrul catedrei de arheologie (istoria antică a românilor), de istoria popoarelor sud-est europene, de bizantinologie, de istoria artelor și de etnografie și folclor.

Istoria universală a fost asimilată de către studenți prin intermediul catedrei de istorie antică, al conferinței de epigrafie și antichități greco-romane, al catedrei de istoria universală (medie, modernă, contemporană), al conferinței pentru studiul migrațiilor și, parțial, prin strădania tuturor celorlalte catedre, exceptînd cele două catedre de istoria românilor.

Catedra de istorie antică a beneficiat de concursul de excepție al lui Vasile Pârvan (prof. titular la Universitatea din București), care a ținut în primul semestru al anului universitar 1919—1920 un curs de istoria romanismului, unul de geografie istorică antică și unul despre sculptura vechii Elade⁹. În fruntea catedrei va fi (pentru întreaga epocă inter-

⁵ „Anuarul Universității din Cluj pe anul școlar 1919—1920”, Cluj, 1921, p. 11.

⁶ C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *Universitatea „Victor Babeș”, Cluj. Studiu monografic*, Cluj, 1957, p. 85.

⁷ *Universitatea din Cluj. Acte privitoare la reorganizarea ei*, (Cluj), 1920, p. 14.

⁸ „Anuarul” . . . , 1919—1920, p. 10.

⁹ *Ibidem*, p. 28.

belică) un colaborator al lui Vasile Pârvan, profesorul Emil Panaitescu. Temele abordate au cuprins întreaga istorie, de la origini pînă la căderea Imperiului roman de Apus. Exemple: Imperiul roman de la Octavian August la Dioclețian; romanismul în răsăritul Europei; elinismul; Aristotel și statul atenian; lumea orientală; istoria grecilor pînă la războaiele pentru libertate etc. Seminarul a cuprins exerciții de epigrafie greacă și latină, lectura unor texte narative din antichitate, numismatică greacă și latină, adîncirea unor teme speciale, amintite numai la curs.

Catedra de arheologie va avea ca titular pe profesorul D. M. Teodorescu pînă în anul 1941 (la pensionare), cînd în fruntea ei vine profesorul C. Daicoviciu (se va numi apoi „catedra de arheologie și preistorie”). Cursurile vor avea drept conținut istoria universală antică și metodele de cercetare (ex.: civilizația greco-romană în ținuturile trace; numismatica romană; istoria artei grecești; preistorie generală etc.), dar și istoria dacilor și daco-romanilor (ex.: civilizația antică în Dacia și peninsula Balcanică; istoria civilizației antice în Dacia; arheologia Daciei pînă în secolul VI e.n. etc.). Seminariile s-au axat pe tehnica arheologică, pe studiul izvoarelor arheologice, artistice, numismatice, al muzeologiei etc.

Catedra de antichități și epigrafie se ocupă doar în 1925 de către docentul G. G. Mateescu. Temele abordate la cursuri au fost variate: vechile civilizații italice, pînă la întemeierea Romei, în lumina știrilor arheologice; viața și cultura popoarelor traco-dace; antichități publice grecești; viața religioasă și socială a grecilor; viața publică la romani etc. Preseminarul (pentru studenții începători) și seminarul au avut ca scop inițierea și apoi adîncirea studiului izvoarelor: epigrafie latină; inscripții, papirusuri, despre viața religioasă și socială a grecilor; izvoare romane pînă la Gracchi; introducerea în studiile clasice etc. În anul 1928, G. G. Mateescu e numit director al Școlii române din Roma¹⁰ (în locul lui V. Pârvan), iar în 1929, în urma prematurului deces al eruditului de la Cluj, tot un profesor clujean îl succede la directoratul de la Roma Emil Panaitescu¹¹. Conferința de antichități este suplinită, din 1929, de Constantin Daicoviciu; în anul 1938, această conferință devine catedră¹².

Istoria veche, încadrată într-un complex de discipline privind antichitatea, a beneficiat, începînd din anul universitar 1928—1929, de un *Institut de studii clasice*, proiectat și inițiat încă de Vasile Pârvan¹³. Institutul reunea mai vechile seminarii de limbă și literatură latină și greacă, de arheologie și de istorie antică împreună cu bibliotecile lor. El va tipări o revistă științifică — Anuarul, în cinci volume — și va avea o colecție mai largă, proprie, intitulată „Publicațiile Institutului de studii clasice”¹⁴. Institutul era, de asemenea, dotat cu pinacoteca „Virgil Cioflec”, pe care el însuși o îngrijea și administra, cu un cabinet de numismatică și cu Muzeul de antichități, îmbogățit an de an. Acest lăcaș de cultură, condus de un director și de colegiul profesorilor titulari ai catedrelor (Em. Panaitescu, D. M. Teodorescu, V. Bogrea, St. Bezdechi, Th. Naum, apoi C. Daicoviciu),

¹⁰ „Anuarul” ... 1927—1928, p. 174.

¹¹ „Anuarul” ... 1929—1930, p. 12.

¹² C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *op. cit.*, p. 86.

¹³ „Anuarul” ... 1930—1931, p. 185.

¹⁴ C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *op. cit.*, p. 88.

asigura condiții optime pentru activitatea de cercetare și pedagogică a profesorilor, asistenților și studenților. În cadrul Institutului s-au afirmat noi specialiști în domeniul istoriei vechi, arheologiei, lingvisticii și literaturii clasice : M. Macrea, N. Lascu, I. I. Russu, K. Horedt, Al. Ferenczi ș.a.

Catedra de istoria universală l-a avut ca titular pe profesorul Ioan Ursu și, după mutarea acestuia la București (în 1923), pe profesorul Constantin Marinescu. Acest din urmă profesor a slujit învățămîntul universitar clujean vreme de 20 de ani (1923—1943), fiind urmat la catedră, după transferul său la București, de profesorul Romul Căndea¹⁵. Cursurile au atins probleme variate de medievistică, epocă modernă și contemporană, respectînd o periodizare ce nu avea la bază criterii economico-sociale. Exemple : factorii care pregătesc societatea medievală ; cauzele războiului mondial ; paleografia latină ; diplomatica și cronologia ; societatea medievală și factorii care pregătesc evoluția spre evul modern ; istoria medie și începutul epocii moderne (1300—1500) ; dezvoltarea lumii de la marile descoperiri geografice pînă la 1600 ; evoluția omenirii de la Pacea Westfalică la 1714 ; istoria medievală de la origini la anul 1000 ; istoria medievală între 962—1453 ; istoria contemporană de la revoluția franceză la războiul franco-prusian ș.a. Seminarul a urmărit mai ales înțelegerea și comentarea izvoarelor : documente referitoare la istoria diplomatică recentă ; paleografie latină ; bibliografie și metodă istorică ; Baronius — *Annales Ecclesiastici* și *Marsiglio din Padova* — *Defensor pacis* ; Eginhard — *La vie de Charlemagne* ; metode de cercetare în istorie etc. La asimilarea de către studenți a acestor probleme va contribui din 1936 și noul asistent al catedrei, doctorul în istorie Francisc Pall¹⁶.

Începînd cu anul 1925, *epoca migrațiilor popoarelor*, deci și debutul feudalismului, au fost abordate cu atenție deosebită prin activitatea conferinței cu această temă, deținute de profesorul Constantin Diculescu pînă în 1936 și de profesorul Fr. Pall din anul 1944¹⁷. Între 1936 și 1944, conferința a fost suplinită de prof. C. Marinescu și Fr. Pall. Activitatea de curs și seminar a urmărit elucidarea aspectelor de ansamblu și speciale care privesc migrațiile, studiul izvoarelor și al colecțiilor de documente ca instrumente de lucru pentru istorie (ex. : *Historia Langobardorum* de Paulus Diaconus ; *Gotica* de Iordanes). Cercetarea științifică dar și activitatea didactică în domeniul istoriei universale s-au desfășurat la Cluj, începînd cu anul universitar 1922—1923, mai ales în cadrul *Institutului de istorie universală*, proiectat și întemeiat de Ioan Ursu și organizat de C. Marinescu. Valoroasa bibliotecă de 7500 volume (cărți și periodice), publicația proprie, „*Mélanges d'histoire générale*”¹⁸, personalul științific deosebit de competent au ridicat la un mare prestigiu învățămîntul și studiul istoriei universale la Cluj.

Istoria națională a fost însușită mai ales prin efortul celor două *catedre de istoria românilor*. Istoria veche a românilor, în lumina concepțiilor

¹⁵ *Ibidem*, Pp. 89—90.

¹⁶ *Profesorul Francisc Pall la vîrsta de 65 ani*, Introducere de P. Teodor și Bibliografia operei (1933—1976) de N. Edroiu, M. Tecușan, J. Károly, Cluj-Napoca, 1978, p. 3.

¹⁷ C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *op. cit.*, p. 89—90.

¹⁸ *Ibidem*, p. 91.

dominante în epocă — bazate mai ales pe criteriile politice — era cuprinsă între formarea poporului român și a limbii române, pe de o parte și unirea de la 1 600, realizată de Mihai Viteazul, pe de alta. Istoria nouă a românilor se prelungea pînă la primul război mondial. Catedra de istorie veche a românilor a fost deținută, din 1919 pînă în 1938 (la pensionare), de profesorul Alexandru Lapedatu, suplinît în anumite perioade de S. Dragomir, C. Daicoviciu, I. Crăciun. Primul curs a tratat, în mod simbolic, pentru cinstirea marelui act de la 1600, „istoria românilor supt Mihai Vodă Viteazul”¹⁹ Alte subiecte tratate: istoriografia română pînă la Costinești; istoria românilor în secolele XIV—XV; epoca lui Ștefan cel Mare; vechea cultură românească; domnia lui Mircea cel Bătrîn și a urmașilor săi pînă la 1456; domnia lui Alexandru cel Bun; istoria românilor în secolul XVI; izvoarele istoriei române etc. Seminariile au tratat capitole speciale de istorie locală, de analiza izvoarelor, metodologia cercetării istorice: studiul vechilor cronicilor moldovenești; izvoarele istorice ale epocii lui Ștefan cel Mare; cronică lui Anonymus; Carmen Miserabile; cronică lui Simon de Kéza; Chronicon de Lodovico Rege a lui Ioan de Tirnave; Chronicon Vindobonense, Chronicon Bundense, Chronicon Dubnicense, cronicile despre M. Viteazul etc.

Istoria nouă a românilor a fost explicată și cercetată la Cluj prin strădania profesorului Ioan Lupaș, care s-a aplecat în mod special asupra istoriei Transilvaniei. De altfel, din al doilea deceniu al epocii interbelice, chiar numele oficial al catedrei va fi „Istoria modernă a românilor și istoria Transilvaniei”²⁰. În anul 1938 cele două catedre de istoria românilor se unesc sub conducerea prof. I. Lupaș. În 1942 se creează o catedră separată de „Istoria Transilvaniei și a Europei centrale”, al cărei titular este profesorul Ioan Moga. După ce Ioan Moga va trece în fruntea catedrei de istoria românilor (în 1946), catedra de istoria Transilvaniei va fi deținută de profesorul Ștefan Pascu²¹. Cursurile au cuprins toate aspectele istoriei românilor de la 1600 încoace, cu accent pe trecutul Transilvaniei: istoria românilor de la M. Viteazul la C. Brîncoveanu; istoria Transilvaniei în epoca reformei; domnia lui C. Brîncoveanu; istoria contemporană a românilor; istoria românilor în secolul XVIII; epocile istoriei românilor; istoria Transilvaniei sub turci; dezvoltarea constituțională a românilor în secolele XVIII—XIX; istoria Transilvaniei sub Habsburgi, istoria românilor de la C. Mavrocordat la 1864, istoria Transilvaniei în timpul guvernatorilor etc.

Seminariile și preseminariile s-au axat cu precădere pe cercetarea izvoarelor, pe studiul metodelor de investigație în istorie, pe cultivarea istoriei locale: analiza cronicii lui Anonymus; istoriografia ardeleană în secolul XVII; metoda istorică; istoria și legăturile ei cu alte științe; principiile fundamentale ale istoriei după A.D. Xenopol; tehnica istorică; analiza operei lui Miron Costin etc. Profesorul Ioan Lupaș a fost preocupat mereu să asigure un grad cit mai mare de comunicare, de comuniune chiar, între magistru și discipoli, spre a se realiza rosturile educative și patriotice ale istoriei. În lecția inaugurală, cu ocazia deschiderii festive a

¹⁹ „Anuarul” . . . , 1919—1920, p. 31.

²⁰ „Anuarul” . . . , 1934—1935, p. 270.

²¹ C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *op. cit.*, p. 92.

anului universitar, ținută la 29 octombrie 1939, Ioan Lupaș, copleșit parcă de preluțiile furtunii ce avea să sfarme în parte marea împlinire din 1918, găsea încă resursele umanistului încrezător în cultură și adevăr : „Dintre toate scopurile de ordin practic-educativ pe care le poate servi studiul istoriei naționale, cel mai indicat este acela de a contribui la pregătirea sufletească a generațiilor tinere, incoculându-le zi de zi simțul răspunderii și conștiința datorilor, a tuturor datorilor față de neamul (...) român, cultivând în sufletul lor patriotismul devotat, astfel ca, intrând în lupta vieții, să-și poată îndeplini cât mai bine funcțiunea de cetățeni”²².

Catedrele de istoria românilor, în opera lor didactică și științifică, au mai beneficiat, începând din 1925, de sprijinul unei docenturi, devenite conferință în anul 1938 și avându-l în frunte pe profesorul Victor Motogna. Cursurile au avut în atenție mai ales istoria românilor ardeleni.

Activitatea catedrelor s-a îmbinat strins cu aceea a *Institutului de istoria națională*, inaugurat oficial la 1 februarie 1920, odată cu Universitatea²³. Întemeierea Institutului s-a făcut prin efortul deosebit al celor două catedre, ai căror titulari — Al. Lapedatu și I. Lupaș — devin și directorii noii instituții. De asemenea, asistenții catedrelor erau membrii ai Institutului. Studenții au prezentat în cadrul Institutului lucrări de mare interes, ele dovedind caracterul creator al învățămîntului istoric clujean : M. Buta, *Istoricul de curte al principelui ardălean G. Bethlen*; I. Moga, *Viața și opera lui D. Cantemir*; I. Lupaș, *Trecerea lui Carol XII prin Țările române*; A. Doboși, *Ștefan cel Mare și Matia Corvinul ca reprezentanți ai Renașterii culturale și artistice* etc., toate elaborate în anul universitar 1923—1924²⁴. Institutul posedă o valoroasă bibliotecă (cu 18000 de volume în 1945), tipărea un Anuar (din care au apărut 10 volume masive) și îngrijea o colecție proprie, „Biblioteca Institutului de istorie națională” (s-au editat în cadrul ei 22 de numere)²⁵. În ambianța Institutului s-au afirmat, încă studenți fiind, Ioan Moga, Aurel Decei, Ioachim Crăciun ș.a.

Pentru a putea înțelege mai deplin locul și rolul istoriei românilor în istoria universală, precum și incontestabilele interferențe petrecute în timp, s-a considerat indispensabilă existența unei catedre de *istoria popoarelor sud-est europene* și a uneia de *bizantinologie*. Catedra de istoria popoarelor sud-est europene și de diplomatică slavo-română (numită la un moment dat catedra de istoria statelor și culturii slavilor)²⁶ l-a avut ca titular (în cei aproape 30 de ani de existență) pe profesorul Silviu Dragomir. Cursurile, de un nivel științific impecabil, au avut în atenție istoria popoarelor slave vecine, legăturile cu istoria românilor și metode de cercetare în istorie : paleografia slavo-română ; istoria poporului sîrbesc pînă la 1459 ; istoria Banatului ; limba slavă și cancelariile române ; istoria veche a slavilor ; documentele slave ale lui Ștefan cel Mare ; problema românismului balcanic ; istoria revoluției românești din Ardeal în anii 1848—1849 ; mișcări politice în sud-estul Europei la 1848 ; pro-

²² „Anuarul” . . . , 1938—1939, p. 24.

²³ Despre serbările de inaugurare a Universității din Cluj, vezi Gh. Iancu, *Din istoricul învățămîntului universitar clujean 1919—1920*, în „Sargeția”, 1973, vol. X, p. 344.

²⁴ „Anuarul” . . . , 1923—1924, p. 139.

²⁵ C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *op. cit.*, p. 93.

²⁶ „Anuarul” . . . , 1938—1939, p. 251.

blema originii românilor în lumina istoriei sud-est europene; limba mediu-bulgară; relațiile românilor cu popoarele din provinciile danubiene în secolele X, VII—XII; cancelariile domnești din principate: limba, paleografia, diplomatica; slavi, români și albanezi în peninsula Balcanică etc. Seminariile au avut în atenție lucrări practice de paleografie și diplomatică slavo-română, dar și unele lucrări teoretice mai speciale; cruciații în peninsula Balcanică; critica părerilor mai noi despre originea românilor etc.

Activitatea didactică și științifică a catedrei de istorie sud-est europeană s-a lărgit prin încadrarea în 1940 a unui asistent în persoana profesorului Mihail P. Dan, bun specialist, la acea dată chiar, în istoria relațiilor cu cehii și slovacii în evul mediu ²⁷.

Istoria românilor s-a aflat într-o lungă perioadă în impact cu civilizația bizantină, în acord cu formula celebră lansată de N. Iorga a „Bizanțului după Bizanț”. Este și rațiunea pentru care învățământul istoric din Cluj s-a îngrijit, prin mentorii săi, de cultivarea unor serioase studii de *bizantinologie*. Coordonatorul lor a fost de la înființarea Universității, profesorul Nicolae Bănescu, șeful catedrei analoge. S-a studiat istoria Bizanțului, fragmentată pe epoci, de la întemeierea Constantinopolului (secolul IV e.n.) pînă la 1453, cu referiri speciale la aspectul politic, la cultură, la istoriografia și cronologia bizantină, la limba greacă medievală etc. Seminarul a cultivat mai ales gustul pentru paleografia greacă, deși numărul studenților atrași spre această disciplină auxiliară a istoriei nu era prea mare.

Evoluția istorică a unei comunități se euvenea întregită prin studiul vieții spirituale, în cadrul căreia artele plastice, oglindind modul specific de transfigurare, de recreare a realității, pun în lumină mai bine structura psihică a unui popor la un moment dat. Misiunea de a releva acest fapt a revenit *catedrei de istoria artelor*, suplinită în primul semestru al anului universitar 1919—1920 de către profesorul Vasile Pârvan (cursul: *Sculptura italiană a Renașterii*) ²⁸ și deținută apoi (vreme de 25 de ani) de profesorul Coriolan Petranu. În anul 1945, titular al catedrei este numit profesorul Virgil Vătășianu. Cursul a avut o tematică variată: critica artistică și critica istorică a operelor de artă; introducere în istoria artelor; arta gotică; istoria artelor în epoca Renașterii; Renașterea artelor în nordul Europei; arta Transilvaniei în secolele XII—XIX; pictura Țărilor de Jos și a Germaniei în secolele XV—XVII; arta sașilor și a ungarilor din Ardeal; istoria artei medievale; arta secolului XVII în Italia; arta clasică și arta Renașterii italiene; Renașterea nordică și arta barocă etc. Seminarul a avut ca scop „introducerea în metoda lucrărilor științifice de istoria artelor”, colecționarea, sistematizarea, completarea izvoarelor, dezvoltarea la studenți a interesului pentru monumentele din zona natală. S-au citit, recenzat și discutat lucrări, s-au făcut determinări cronologice și topografice ale unor opere, s-au vizitat monumentele Clujului ²⁹. Seminarul era dotat corespunzător cu manuale, studii, planșe, lucrări de artă.

²⁷ N. Edroiu, J. Károly, M. Tecușan, *Viața și activitatea istorică a profesorului Mihail P. Dan (1911—1976)*, Cluj-Napoca, 1976, p. 1.

²⁸ „Anuarul” . . . , 1919—1920, p. 32.

²⁹ „Anuarul” . . . , 1923—1924, p. 136.

Etnografia și folclorul, ca discipline indispensabile pentru integralitatea istoriei, au beneficiat inițial de o docență deținută de profesorul Pericle Papahagi³⁰, dar cursuri nu s-au ținut decât din 1926, când a fost încadrat ca suplinitor profesorul Romul Vuia, care a desfășurat o bogată activitate vreme de 20 de ani. Tematica studiată a fost vastă: introducerea în etnografie și folclor; etnografia popoarelor vechi ale Europei; etnografia popoarelor balcanice; popoarele Asiei, Australiei, Africii, Americii; capitole din etnografia poporului român (torsul, țeșutul, păștoritul, agricultura, așezările, locuințele, arta, portul etc.). Seminarile s-au axat cu precădere pe culegerea și transcrierea textelor folclorice, pe colectarea materialelor autentice în vederea alcătuirii unui *muzeu etnografic*, care, prin strădania profesorului R. Vuia și a studenților s-a și realizat, el constituind un valoros nucleu al Muzeului etnografic al Transilvaniei din anii noștri.

Necesitatea modernizării studiului istoriei, accentul grav pus la Cluj pe științele ajutătoare au pretins înființarea, în 1932, a unei *conferințe de bibliografie generală* — cea dintâi din România — onorată de profesorul Ioachim Crăciun și devenită în 1943 catedră de istoriografie română și științe auxiliare³¹. Cursurile au avut în atenție bibliologia, biblioteconomia, istoria istoriografiei: principii generale de bibliografie; curs general de biblioteconomie; curs general de biblioteconomie românească (istoria cărții); istorie și metodologie etc.

Datorită specificului cercetării trecutului, secția de istorie din cadrul Facultății de litere și filosofie a beneficiat și de colaborarea cu alte catedre, neistorice, între care cele mai semnificative, cu precădere pentru studiul antichității, au fost catedrele de limba și literatura latină (titulari — profesorii V. Bogrea și, apoi, Th. Naum) și de limba și literatura greacă (titular — profesorul Șt. Bezdechi). De altfel, profesorii V. Bogrea, Șt. Bezdechi și Th. Naum au fost și membri și conducători ai Institutului de studii clasice.

Cursurile și seminarile, activitatea didactică din institute și muzee, lecțiile de deschidere și festive se caracterizează printr-o ținută științifică deosebită, de aceea multe din ele au devenit studii de specialitate sau lucrări mai vaste: V. Pârvan, *Datoria vieții noastre* (1919); Al. Lapedatu, *Nouă împrejurări de dezvoltare ale istoriografiei naționale* (1921); C. Marinescu, *Școala istorică raționalistă* (1925); N. Bănescu, *Chipuri și scene din Bizanț* (1927); S. Dragomir, *Vlahii și morlacii* (1924); R. Vuia, *Etnografie, etnologie, folclor* (1928); I. Crăciun, *O știință nouă, bibliografia* (1933); I. Moga, *Voievodatul Transilvaniei* (1944); St. Pascu, *Transilvania în epoca principatului* (1948); Fr. Pall, *Cruciadele* (1948) ș.a. De asemenea, S. Dragomir s-a îngrijit de apariția unei noi reviste — „*Revue de Transylvanie*” — și a unei noi colecții — „*Bibliotheca Rerum Transylvanica*”³², iar I. Crăciun a tipărit studii și bibliografii pregătite la seminarii în cele 19 volume ale publicației periodice „*Bibliotheca bibliologica*”³³.

³⁰ O. Ghibu, *Universitatea Daciei Superioare*, Cluj, 1929, p. 38.

³¹ C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *op. cit.*, p. 99.

³² St. Pascu, *op. cit.*, p. 30.

³³ C. Daicoviciu, Al. Roșca, A. Roth (sub red.), *op. cit.*, p. 99.

Se poate afirma cu certitudine că învățămîntul istoric clujean a beneficiat la Universitate de un cadru favorabil de dezvoltare. Cele nouă catedre și cîteva conferințe și docenturi, institutele și seminarile, bibliotecile și muzeele, colecțiile și publicațiile periodice, toate au concurat la realizarea unui învățămînt istoric de înaltă ținută academică, adecvat exigențelor științei vremii. S-au acoperit prin studiu toate epocile mai însemnate ale istoriei naționale și universale, s-au studiat interferențele între popoare, s-au abordat metodele de cercetare în istorie și disciplinele înrudite cu istoria, desigur de pe pozițiile ideologice și filosofice adecvate epocii interbelice, dar cu un mare efort spre cunoaștere și cu o căldură umană deosebită. Studenții, pe parcursul celor patru ani de pregătire superioară, chiar dacă nu se puteau împărtăși integral și cronologic din materialul istoric al unei epoci (audiind, de exemplu, în primul an un curs de istorie universală contemporană și în anul IV un curs de istorie medie universală), puteau dobîndi cunoștințe temeinice, pe măsura efortului depus de profesorii lor și mai ales de ei. În acest spirit, Universitatea clujeană, cu ascendențe istorice fixate încă în veacul XVI³⁴, s-a străduit și din perspectiva învățămîntului istoriei să perpetueze și să illustreze prin sine prestigioasa formulă a comunității magiștrilor și discipolilor. Această *profesio fide* a fost preluată la noi coordonate valorice în noua eră contemporană a *Almei Mater Napocensis*, unde studiul și cercetarea istorică au dobîndit sensuri superioare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

³⁴ O. Ghibu, *La a douăzecea aniversare a Universității Daciei Superioare*, Cluj, 1939, p. 7—29 (istoricul Universității din Cluj). Conținutul cursurilor și seminarilor este precizat în anuarele Universității, apărute înainte de 1948.